

**PSIHOLOGIA SOCIALĂ CLINICĂ ȘI PROVOCĂRILE SOCIETĂȚII ROMÂNEȘTI
CONTEMPORANE**

Teză de abilitare

Dr. Camelia Soponaru

Afilieră profesională

Camelia Soponaru, conferențiar universitar doctor

Universitatea Alexandru Ioan Cuza Iași, Departamentul de Psihologie

Str. Toma Cozma, nr 3, 700554 Iași, Romania

E-mail: camelia.soponaru@yahoo.com

Septembrie 2016

Iași

Rezumat

Lucrarea de față constituie o sinteză a principalelor cercetări pe care le-am efectuat după finalizarea studiilor doctorale (2008) precum și o prezentare a proiectelor de cercetare pentru următorii ani. Dacă teza de doctorat s-a centrat pe analiza influenței perioadei comuniste asupra evoluției psihismului la români prin analiza unor monografii rezultate din prezentarea istoriilor de viață ale subiecților în cadrul unor interviuri individuale și de grup, cercetările ulterioare pe care le-am realizat s-au diversificat fiind interesată de dimensiunile psihosociale ale bolii, cu accent pe populațiile vulnerabile social (bolnavul cronic, persoanele cu cerințe speciale, etniile minoritare).

Momentul 1989 a schimbat radical și extrem de rapid configurația societății românești, a deschis o nouă perspectivă de evoluție istorică după o așteptare pasivă, epuizantă, incertă, marcată de teroarea amenințării și sărăcie. În perioada postcomunistă societatea românească, prin transformări la nivelul structurilor social-economice și politice, a tins spre o societate de tip occidental, antrenând schimbări în existența cotidiană a românilor care nu pot fi pe de-a-ntregul înțelese fără abordarea lor în contextul cadrului totalitar al perioadei precedente.

Prima parte a lucrării de față este împărțită în două secțiuni tematice: a) repere istorice și metodologice ale psihologiei sociale clinice ca domeniu de graniță cu cele două dezvoltări metodologice: dinamic și cognitivist și b) dimensiuni psihosociale ale bolii

Dacă mare parte din secolul trecut psihologii și, firește, cercetările acestora, s-au concentrat în special pe diferențele dintre psihologia clinică și cea socială, în ultimele patru decenii punctele comune ale celor două ramuri trezesc din ce în ce mai mult interesul specialiștilor. Dincolo de ceea ce pare să le despartă, fie sub aspectul preocupărilor (tulburări psihice versus comportament social normal), fie sub cel al metodelor de cercetare folosite cu predilecție (demers clinic, studii de caz versus experimente) granița între psihologia clinică și cea socială nu e atât de ușor de trasat pe cât pare la prima vedere. În ciuda diferențelor, psihologi din ambele domenii au continuat să pledeze pentru o abordare integrativă a celor două domenii. Au apărut astfel voci care au susținut că psihologia clinică nu poate face abstracție de teoriile și conceptele psihologiei sociale, printre argumentele folosite fiind acela că orice schimbare psihologică (inclusiv credința în vindecare, religiozitatea sau psihoterapia) poate fi explicată de procese cognitive și interpersonale (Frank, 1961) sau că teorii precum cea a disonanței cognitive, a rolurilor sociale, alături de cercetările privind atracția, autoritatea sau expectanța sunt indispensabile clinicienilor atât timp cât vor să înțeleagă mecanismele adaptării la boală

sau schimbarea în psihoterapiei (Goldstein, 1966, Maddux J, Tangney J., 2010). Potrivit lui Kowalski și Leary (2004) cele mai multe cercetări din domeniul psihologiei sociale clinice s-au axat pe procesele psihologice sociale care joacă un rol în determinarea și/sau menținerea diverselor patologii. O altă parte semnificativă a cercetărilor de la interfața celor două domenii au vizat procesele ce au implicații în percepția și diagnosticul problemelor emoționale și comportamentale plecând de la ideea că procesele sociale care stau la baza formării percepțiilor și reprezentărilor în viața de zi cu zi sunt aceleași care intervin și în percepția asupra bolii, în particular a bolii mentale. A treia categorie de cercetări în domeniul psihologiei sociale clinice grupează studiile care își propun să cerceteze rolul proceselor psihologice sociale în tratamentul patologiei clinice sau în ceea ce numim psihologie pozitivă, al cărei obiectiv este mai degrabă unul preventiv, ce ține de igiena mentală și de promovarea sănătății și a echilibrului psihic. Două abordări se disting în cadrul celei de a treia categorii de cercetări, prima fiind cea experimentală (studii controlate pe populații considerate normale, eventual cu minime accentuări în zona de patologie), iar cea de-a doua vizând populații clinice și situații ”in vivo” din practica clinică.

Din această perspectivă a Psihologiei sociale clinice și a demersului investigativ calitativ și cantitativ am derulat cercetări privind studiul calității vieții pacienților cronici, a reprezentării bolii la subiecți de etnie română, aspecte etice și deontologice în practicile de prescriere, promovare și eliberare a medicamentelor, automedicația, consumul de droguri și sindromul burn-out la cadrele medicale.

Planul de dezvoltare a carierei se concentrează pe continuarea, extinderea și valorificarea cunoștințele dobândite în activitatea de cercetare și practica clinică. Continui cu interesul meu pentru cercetarea aspectelor religioase și spirituale în postcomunism. Din această perspectivă urmăresc continuarea cercetării internaționale vizând imaginea lui Dumnezeu la copiii din diverse religii și culturi (cercetarea coordonată de profesorul Brandt de la Universitatea din Lausanne are o baza de date electronică cu desene ale copiilor din 10 țări <http://medias.unil.ch/fmi/iwp/cgi?-db=dessinsdieu&-loadframes>). Studiul reprezentării lui Dumnezeu la copiii români care studiază religia ortodoxă (cercetarea a fost realizată în perioada 2011-2013 pe 250 de copii între 7 și 14 ani) în școli reprezintă o premieră printre cercetările din România. După o perioadă de 45 de ani de represiune a credințelor religioase, de politică seculară de implementare a unei concepții ateiste despre lume și viață și impunere a unei concepții științific-socialiste, România, țară predominant ortodoxă (86.79% la recensământul din 2002) a experimentat în ultimele două decenii o puternică restructurare a

mentalității religioase. Studiul reprezentării imaginii lui Dumnezeu la copiii români ortodocși prezintă interes atât în înțelegerea conținutului și dezvoltării conștiinței religioase dar mai ales ne oferă elemente în ce privește evoluția fenomenului religios în societatea post-comunistă. Un al doilea obiectiv vizează extinderea cercetării privind calitatea vieții, a complianței la tratament și a rolului consilierii psihologice și la alte categorii de pacienți în vederea prevenției și intervenției precoce în educarea pacientului în vederea auto-managementului bolii (gestiunea emoțiilor negative, menținerea rolurilor de viață și managementul medical al bolii).